ПОРОГИ

Культурно-політичний місячник для українців у Чеській Республіці
POROHY Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince v České republice

№ 8/2025, рік XXXIII | č. 8/2025, ročník XXXIII
Усі електронні випуски часопису "Пороги" знайдете на: **porohy.cz**
facebook.com/PorohyJournal | instagram.com/porohyjournal

ПОЕТ УКРАЇНСЬКОГО КІНО
ЮРІЙ ІЛЛЄНКО

4-12

Хроніки громади; Українці: чужі серед своїх?; Як можна залучати до ЗСУ добровольців із-за кордону;

13-19

FT: чому Україна перемагає у війні; ДрукАрмія: волонтерство в 3D. Інтерв'ю з активістом Іваном Господарем;

20-23

Поет українського кіно — Юрій Іллєнко; Анонс кіно: "Сентиментальна подорож до планети Параджанова", "Ти — космос"

Любий читаче,

Цей номер журналу ми хочемо присвятити темі відстані — як географічної величини, так і внутрішнього відчуття.

Відчуження українців, що виїхали за кордон, стає одним із ключових досвідів останніх років. Як зберегти міцний зв'язок між людьми, об'єднаними спільним корінням, — читайте у нашій статті «Українці: чужі серед своїх?»

Як зберегти цей зв'язок, коли перебуваєш у внутрішній еміграції? Тут ми звертаємось до постаті Юрія Іллєнка — який у своїй роботі радянського режисера демонстрував незламну волю бути собою, бути українцем.

Також говоримо про можливості перетворити цю розірвану присутність на дію — зокрема через участь добровольців із-за кордону у Збройних силах. І про наші здобутки, що вже помітні навіть за океаном: чому Україна, за оцінками Financial Times, демонструє ознаки перемоги...

У вже класичній для нас рубриці «Розмова» публікуємо діалог з Іваном Господаоем із «Друкармії» — про матеріальні форми солідарності, що тримають тил.

Цей номер — спроба зібрати розпорошене, щоб почути цілісне.

Бажаємо приємного прочитання,
Редакція

instagram.com/porohyjournal/

facebook.com/PorohyJournal/

Підписатись на друковане видання: www.porohy.cz

ПОРОГИ – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці.

Виходить 12 разів на рік.
№ 8/2025, рік XXXIII.
Підписано до друку 27 жовтня 2025 року.

Ел. пошта: uicr@centrum.cz.
Інтернет-адреса: porohy.cz,
Реєстрація: МК ЧР/7044.

Номер готували:
Тетяна Баланда,
Олег Баланда.
Художнє оформлення та верстка:
Тетяна Баланда.

Використовуються повідомлення пресслужб посольств, інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і не поділяти поглядів автора.

Часопис видається із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР.

Видає: "Українська ініціатива в ЧР",
Воцелова 3, Прага 2, ід. номер: 60448296;
Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800.

POROHY – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice.

Název je odvozen od ukrajinského "porih" – práh, říční práh.

Vychází 12 krát ročně.
Číslo 8/2025, ročník XXXIII.
Uzávěrka: 27. Října 2025.

E-mail: editorial@porohy.cz
Web: porohy.cz
Registrační číslo: MK ČR/7044

Číslo připravili: Teťana Balanda, Oleh Balanda.
Art director a redaktor: Teťana Balanda.

Používáme tiskové zprávy velvyslanectví, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Za pravdivost uvedených informací je zodpovědný autor článku. Redakce může krátit text a neshodovat se s názory autora.

Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

Vydává: Ukrajinská Iniciativa v ČR, z.s.,
Vocelova 3, Praha 2, IČO: 60448296,
Číslo účtu: 1925774379/0800.

Мурал неподалік посольства Чеської республіки в Києві. 2025

Зміст

Аналітика 13
FT: чому Україна перемагає у війні

Хроніки громади 4

Розмова 14
ДрукАрмія: волонтерство в 3D. Інтерв'ю з активістом Іваном Господарем

Суспільство 6
Українці: чужі серед своїх?

Постать 20
Поет українського кіно — Юрій Іллєнко

Війна триває 10
Як можна залучати до ЗСУ добровольців із-за кордону

Анонс кіно 23
Сентиментальна подорож до планети Параджанова; Ти — космос

175

тисяч крон планує зібрати організація "Празький майдан" для закупівлі джерела енергії для 10-ї морської авіаційної бригади імені Героя України полковника Ігоря Бедзая.

Українська організація Prague Maidan – Ukrajinské Centrum Nusle оголосила нову благодійну ініціативу на підтримку Збройних Сил України. Як повідомляють організатори, ціль збору — 175 000 крон. За ці кошти планується придбати 10 потужних зарядних станцій, наприклад EcoFlow DELTA 2 або подібні моделі. Вони допоможуть українським військовим залишатися мобільними, оперативними та незалежними від електричних мереж.

Наразі вже зібрано 50 000 крон, що становить близько 28,5 % від необхідної суми.

10-та морська авіаційна бригада — одна з найвідоміших частин українських ВМС. Після окупації Криму у 2014 році вона без попередження та в умовах повної радіотиші евакуювала всю бойову техніку на материкову частину України, зберігши боєздатність.

Сьогодні бригада виконує одні з найважливіших завдань оборони: забезпечує повітряну підтримку флоту, проводить пошуково-рятувальні операції, логістику, евакуацію поранених та інші критично важливі місії у зоні бойових дій.

Як зробити внесок:

- Прозорий рахунок для пожертв: 6283201060/5500
- Примітка до платежу: ECOFLOW

"Рахунок асоціації Prague Maidan є перевіреним і діє на постійній основі", – запевнили в організації. ■

Gromada.cz

15

років було українцеві, що трагічно загинув на виробництві у Чехії. Випадок сколихнув громадськість. На подію публічно відреагувала гуманітарна організація Člověk v tísni, закликавши компанії перевірити свої процедури найму іноземних працівників та співпраці з агентствами.

"Ніхто з нас не може уявити, щоб у подібному виробництві працювала його п'ятнадцятирічна дитина. Така робота для неповнолітніх заборонена", — заявив Ян Черни, директор соціальних і освітніх програм Člověk v tísni.

За його словами, цей випадок не є поодиноким — організація неодноразово фіксувала приклади, коли підлітки до 18 років працювали у небезпечних умовах.

У Чехії досі активно діють нелегальні посередники працевлаштування, які набирають людей через соціальні мережі чи неофіційні канали. Такі працівники часто залишаються без належних трудових угод, медичного страхування чи дотримання правил безпеки.

"Необхідно переглянути контрольні механізми, щоб вчасно виявляти нелегальних посередників і ризиковані практики деяких агентур чи самих роботодавців", — наголосив Черни.

Нагадаємо, трагедія сталася у Плзенському краї наприкінці серпня. Хлопця затягнуло у виробничий механізм, він отримав тяжкі травми і помер. Справу розслідує поліція та Державна інспекція праці. Компанія HASIT, де працював юнак, досі публічно не прокоментувала інцидент. ■

Gromada.cz

7

місяців умовно та заборона викладати. Такий вирок остаточно підтвердив чеський суд у справі щодо вчительки, яка оправдовувала російські злочини.

22 жовтня Апеляційний суд у Празі остаточно підтвердив вирок вчительці Мартіні Беднаржовій, яка під час уроків у школі виправдовувала дії Росії на території України. За рішенням суду, жінка отримала сім місяців умовного ув'язнення, три роки заборони на викладання та роботу з дітьми, а також зобов'язана пройти курс із медіаграмотності.

Суд розглядав справу вже втретє — раніше Беднаржову було виправдано, однак Вищий суд Чехії скасував це рішення після подання державного прокурора і повернув справу на повторний розгляд. Про це повідомляє ЧТК.

За словами судді Гани Халупкової, не було підстав для пом'якшення покарання. *"Пані обвинувачена відмовляється від будь-якої саморефлексії або визнання, що могла бодай частково помилитися"*, — зазначила суддя.

Беднаржова назвала процес політичним і заявила, що планує подати касаційну скаргу: *"Це ще не кінець. Ми будемо продовжувати! З цього рішення має бути кожному погано"*, — сказала вона після засідання.

Беднаржова — колишня кандидатка від проросійського руху Stačilo!, який виступає проти підтримки України. Її адвокат — нині депутат парламенту від SPD Їндржіх Райхл. Він називає справу "політичною" і вважає, що суд піддався суспільному тиску.

Після скандалу вчительку звільнили зі школи. Її спроба оскаржити звільнення була безуспішною — суд визнав, що вона порушила шкільний закон, внутрішні правила та трудовий кодекс. ■

Proukrainu.blesk.cz

53%

чеських громадян вважає, що уряд має припинити військову підтримку України. Про це свідчить опитування агентства STEM для CNN Prima NEWS, на яке посилається видання iDNES.

Згідно з результатами дослідження, 27% громадян Чехії вважають, що уряд повинен насамперед зосередитися на підвищенні ефективності економіки. Ще 23% назвали головним пріоритетом зміцнення соціальних гарантій. Разом ці дві теми є ключовими для половини населення країни.

Для 15% респондентів найважливішим завданням є посилення безпеки держави перед зовнішніми загрозами. Такий погляд частіше висловлюють чехи з вищою освітою. Менше громадян назвали пріоритетами охорону здоров'я, модернізацію держави чи енергетику — кожна з цих тем цікавить лише близько десятої частини населення.

При цьому, зазначає аналітик STEM Мартін Кратохвіл, очікування чехів до нової влади доволі суперечливі: *"Люди хочуть і сильну економіку, і соціальні гарантії, але водночас — низький або навіть нульовий державний борг. Це, звісно, важко поєднати"*.

Паралельно, 54% чехів підтримують збільшення оборонних витрат.

Опитування також показало, що чехи дедалі частіше сприймають зовнішню політику через призму внутрішніх проблем — зростання цін, дефіцит бюджету та труднощі з житлом.

Виборці ANO, SPD та STAČILO! найчастіше наголошують на необхідності покращення економіки та соціального захисту.

Виборці SPOLU і STAN більше дбають про безпеку держави — для них це головна тема (понад 35%).

Прихильники Піратів і Зелених ставлять у пріоритет модернізацію, цифровізацію та ефективне управління державою.

Опитування проходило з 4 по 8 жовтня 2025 року. ■

Proukrajinu.blesk.cz

3

тисячі кілометрів — такий радіус дії має нова українська крилата ракета, здатна дістатися Москви. Чеська ініціатива Darek pro Putina поцікавилася чи можна придбати одну й назвати її на честь Дани Драбової. Розробники дали ствердну відповідь.

Дана Драбова — ядерна фізикиня, довголітня очільниця Державного управління ядерної безпеки Чехії (SÚJB), відома як публічна експертка з ядерної тематики; померла 6 жовтня 2025 року після тяжкої хвороби. Її ім'я в Чеській республіці асоціюють із професіоналізмом і публічною довірою.

"Минуло вже близько двох років відтоді, як Дана Драбова сказала мені, що не мала б нічого проти, якби якусь зброю назвали її ім'ям. На жаль, здійснити це вдалося лише тепер — у момент, коли Дана пішла з життя. Та я вірю, що якщо вона зараз спостерігає за нами згори, то робить це з королівською усмішкою." — заявили в ініціативі.

Організатори вірять, що на перебіг війни можуть вплинути саме виготовлені в Україні крилаті ракети, відомі під кодовою назвою Flamingo. Вони мають дальність польоту до 3000 кілометрів, швидкість 900 км/год і вагу бойової частини до 1150 кілограмів. Ракети оснащені реактивним двигуном, імовірно спочатку призначеним для навчальних літаків Aero L-39 Albatros, яких в українських арсеналах достатньо. Серійне виробництво розпочалося влітку 2025 року.

Виробник ракет погодився, що одна з них отримає ім'я DANA 1. Після оплати ракету передадуть Збройним силам України. Вони визначать дату її використання та оберуть ціль. *"Можливо, ми невдовзі дізнаємось, куди саме вона долетіла. А може, тільки після завершення війни."* - додали організатори. ■

Zbraneproukrajinu.cz

20%

чехів мають труднощі з оплатою базових потреб — харчування, житла чи транспорту. Про це йдеться у звіті European Anti-Poverty Network (EAPN) в межах дослідження Poverty Watch 2025.

Організація наголошує: реальний рівень бідності в Чехії значно перевищує офіційні показники.

За офіційною статистикою лише 9,5% населення живе за межею бідності. Однак із урахуванням різкого подорожчання житла, оренди й комунальних послуг кількість людей, які ледве зводять кінці з кінцями, сягає кожного п'ятого. У великих містах, зокрема Празі та Брно, сім'я з однією дитиною потребує близько 54 000 корун на місяць, щоб покривати основні витрати. Водночас середній рівень "гідної зарплати" по країні становить 45 865 корун, а понад 2,5 мільйона працівників отримують менше.

За оцінками EAPN, чехи витрачають на житло приблизно 28% свого доходу — один із найвищих показників у Європі. Це створює ризики соціального відчуження, особливо для родин із дітьми, літніх людей та працівників на низькооплачуваних посадах.

Експерти наголошують: навіть повна зайнятість уже не гарантує фінансової стабільності. Люди змушені скорочувати витрати на медицину чи харчування, щоб утримати дах над головою.

EAPN закликає чеський уряд до рішучих реформ — підтримати програму доступного житла, зміцнити систему соціальної допомоги та підвищити мінімальну заробітну плату. ■

Expats.cz

Українці: чужі серед своїх?

На тлі нещодавніх виборів у Чехії та Польщі одним із найгучніших передвиборчих наративів стали антиукраїнські меседжі. Політики різних ідеологічних таборів — але насамперед популісти — намагалися здобути прихильність виборців, використовуючи образ "українця" як зручного цапа-відбувайла. В економічних труднощах, у зростанні цін, у "загрозі культурній самобутності" — у всьому знаходили український слід. Ця стратегія виявилася дієвою, антиукраїнські настрої забезпечили перемогу польському правому популісту Каролю Навроцькому в президентській гонці та лівому проєкту ANO мільярдера Бабіша в Чехії. Та якщо придивитися уважніше, виявиться, що подібна риторика існує не лише поза межами України. Всередині самої країни формується небезпечна тенденція — цькування українських емігрантів, передусім тими, хто залишився вдома. Цей феномен, який поєднує в собі образу, нерозуміння й відчуття несправедливості, поступово переростає в ще один соціальний розлом.

У своїй статті "Why the Bias within Ukraine towards Forced Emigrants in the EU is Debatable and Risky" професор і старший викладач Університету Білефельда (Німеччина) Тарас Ромащенко досліджує небезпечну тенденцію, пов'язану з упередженим ставленням до вимушених мігрантів в самій Україні.

Йдеться про зростаючу напругу в українському суспільстві, члени якого дедалі більше поділяються на два табори: "внутрішніх" — тих, хто залишився в Україні під час війни, і "зовнішніх" — тих, хто змушений був тікати через вторгнення. На рівні неформальних розмов — як у приватному спілкуванні, так і в соціальних мережах (Facebook, Telegram тощо) — дедалі частіше можна почути невдоволення й навіть образи від частини українців, що залишилися вдома, на адресу тих, хто опинився за кордоном. Біженців часом звинувачують у тому, що вони покинули країну у найкритичніший момент її історії, обравши безпечніше життя, замість того

щоб залишитися й чинити спротив агресору. Такі емоції можна зрозуміти — особливо з боку людей, які втратили близьких або самі воюють. Однак, коли подібні меседжі озвучують представники влади чи публічні особи, виникає інша проблема — упередженість. Це в свою чергу підігріває напругу всередині суспільства до нових висот.

Деякі чиновники роблять заяви, спрямовані на те, щоб змусити біженців повернутися додому, а іноді й залякати їх — особливо чоловіків, які виїхали замість вступити до лав ЗСУ. Зокрема колишній міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба в квітні 2024 опублікував у одній з популярних соцмереж наступне: "*Чоловік призовного віку виїхав за кордон, показав своїй державі, що йому байдуже до її виживання, а потім приходить і хоче отримати послуги від цієї держави. Так це не працює.*"

> **Чоловік призовного віку виїхав за кордон, показав своїй державі, що йому байдуже до її виживання, а потім приходить і хоче отримати послуги від цієї держави. Так це не працює.**

Схоже, що це було моментом, коли держава власним прикладом заклала початок для ще однієї поляризації своїх власних громадян. Далі вже інерція і російські боти підхопили хвилю, яке за півтора роки від кулебиного повідомлення, переростає в серйозну загрозу. Деякі представники публіки риторично запитують, чи потрібні державі взагалі її "зовнішні" громадяни — "паразити" — з країн, що їх прийняли.

Такий медійний дискурс усередині України може створювати додаткові інформаційні бар'єри для повернення переміщених осіб та навіть мотивації продовжувати фінансову підтримку силам оборони.

Звісно, антибіженецький дискурс, який поширюється в Україні останні роки можна спробувати виправдати як емоційну реакцію на втрати. Але, коли суспільство, що воює за право на існування, починає воювати саме з собою — це завжди сигнал небезпечного зсуву, механізму саморуйнування, що підточує суспільство зсередини. Замість солідарності — образа, замість емпатії — звинувачення. І головне: замість спільної мети перемоги — пошук внутрішнього ворога.

Насамперед, такий дискурс підриває довіру між українцями. Люди, які переживають війну в різних обставинах, замість підтримувати одне одного, замикаються у власних бульбашках досвіду. Для тих, хто залишився, емігранти стають символом несправедливості — "вони у безпеці, ми під обстрілами". Для тих, хто за кордоном, — навпаки, українська публічна риторика нерідко звучить як осуд і приниження. Так формується замкнене коло взаємного відчуження, що послаблює моральну міць громади.

Друга небезпека — політична. Як наголошує Тарас Ромащенко, медійні напади на біженців, які підігріваються маніпулятивними заявами чиновників, створюють атмосферу недовіри до держави й формують образ України як країни, де покарання переважає над співчуттям. Для тих, хто вже інтегрувався у нові спільноти, це стає ще однією причиною не повертатися.

Нарешті, цей дискурс грає на руку ворогу. Російська пропаганда активно експлуатує тему будь-якого розколу: між "справжніми" та "зрадниками", між "фронтом" і "тилом", "внутрішніми " та "мігрантами" тощо. Вона підсилює емоції втоми, зневіри й агресії — бо розділене суспільство легше перемогти. І якщо Україна не зможе зберегти відчуття єдності серед своїх громадян — незалежно від того, де вони фізично перебувають, — то жоден фронт не буде стабільним.

Таким чином, цькування емігрантів — це не питання моралі, а питання безпеки. Кожне слово зневаги в публічному просторі зменшує шанси України на перемогу, відновлення, на повернення своїх людей і на відбудову після війни. Єдність не народжується зі звинувачень — вона потребує емпатії, розуміння та визнання, що всі українці, незалежно від координат, залишаються частиною одного спільного дому.

Для підтвердження думки про роль українських мігрантів для формування держави та ідентичності варто розібрати це питання в історичному аспекті. Як показує Вік Сацевич у праці "Українська діаспора" (2003), феномен розселення українців за межами батьківщини не обмежується еміграційними хвилями чи економічними мотивами. Йдеться про довготривалий процес трансформації національної ідентичності поза межами держави, де саме вигнання, вимушений рух і адаптація в чужих культурах стали каталізаторами для самоусвідомлення українства.

Перші великі хвилі української еміграції наприкінці XIX — на початку XX століття, за Сацевичем, не були ще політично осмисленими. Більшість переселенців виїжджали з економічних причин до Канади, США чи Бразилії. Вони не завжди називали себе "українцями". Лише за кордоном, у зіткненні з новим соціальним середовищем, виникала потреба в усвідомленні власної національної приналежності. Таким чином, ідентичність, що в імперіях була стихійною, у діаспорі ставала усвідомленим актом самовизначення. Саме в цих громадах зароджується поняття "українство" як культурна й політична програма.

Друга хвиля еміграції, політична за своїм характером, пов'язана з поразкою визвольних змагань 1917–1921 років. Ця еміграція вже несла ідейне ядро державності: урядові діячі, офіцери, інтелектуали, митці створювали політичні осередки у Відні, Празі, Берліні, Мюнхені, Варшаві, згодом — у Парижі й Нью-Йорку. Вони не лише підтримували ідею незалежності, а й формували паралельну Україну в екзилі — з власними університетами, пресою, дипломатією, культурними інституціями. Саме ці середовища зберегли

ідею державності у період, коли вона була знищена на території самої України.

Після Другої світової війни формується третя, так звана "ді-пі" (displaced persons) діаспора — спільнота біженців і політичних вигнанців, які не могли повернутися через радянський режим. Вони створили структуровану політичну діаспору, що виступала речником українських інтересів на Заході. Сацевич описує, як у 1950–1970-х роках організації на кшталт Світового конґресу (вільних) українців і Українського конгресового комітету Америки перетворилися на активних лобістів українського питання. Саме завдяки їхнім зусиллям теми Голодомору, репресій, боротьби за права людини в УРСР уперше з'явилися в західних медіа і на політичних форумах.

Особливе значення мала інтелектуальна діяльність діаспори. Від українських вільних університетів у Мюнхені до Гарвардського інституту українських студій, саме емігранти створили академічну основу українознавства на Заході. Окрім збереження історичної пам'яті, ці організації формували позитивний образ України як окремого культурного й політичного суб'єкта. У добу, коли радянська пропаганда зводила Україну до "молодшого брата" Росії, діаспора відвойовувала символічний простір імені "Україна" у міжнародній свідомості.

Після здобуття незалежності у 1991 році роль діаспори не зникла — вона трансформувалася. Сацевич підкреслює, що незалежна держава стала для діаспори підтвердженням історичної місії, але водночас поставила нові питання: чи потрібна тепер "українська громада в екзилі", коли є Україна реальна?

Оскільки, фактично, владу у відновленій незалежній Україні отримали партійні керівники попередньої епохи, то відповіддю діаспори стало оновлення власних структур у бік культурної дипломатії, розвитку освіти та підтримки громадянського суспільства. Діаспора залишилася посередником між Україною і світом, зберігаючи вплив у питаннях інформаційної політики, благодійності, науки й бізнесу. Показовим є те, що до управління державою ніхто з діаспорських діячів не був допущений.

Отже, історичний процес доводить, що українська діаспора не була побічним продуктом еміграції, а стала одним із ключових суб'єктів націотворення. Вона забезпечила тяглість політичної ідеї української державності у часи бездержавності, сформувала колективну пам'ять і систему культурних координат, що дозволили нації вижити. А в сучасному контексті — перетворилася на глобального адвоката українських інтересів, який впливає на міжнародні уявлення про Україну й визначає, як світ її бачить. Після початку повномасштабного вторгнення саме українська діаспора стала однією з найважливіших сил, що забезпечила безперервну допомогу Україні — гуманітарну, фінансову, інформаційну та політичну. Як показує Марія Койнова у статті "The Diaspora's Mobilization Post-Invasion Has Provided Crucial Support to Ukraine" (Migration Policy Institute, 2024), організовані спільноти українців за кордоном перетворилися з осередків культурного життя на інституційні актори міжнародної підтримки, які діють системно, а не стихійно.

У перші тижні війни діаспорські організації стали логістичним і комунікаційним каркасом допомоги. Завдяки вже існуючим мережам церков, асоціацій та освітніх центрів українці за кордоном змогли оперативно координувати евакуацію, збір коштів і доставку гуманітарних вантажів. У Польщі, Німеччині, Канаді та США діаспорські структури перетворилися на "паралельні штаби", які брали на себе функції, до яких держава ще не встигала дістатися.

Після початку повномасштабного вторгнення саме українська діаспора стала однією з найважливіших сил, що забезпечила безперервну допомогу Україні — гуманітарну, фінансову, інформаційну та політичну.

Койнова підкреслює, що ця мобілізація не була короткочасною реакцією. З часом вона набрала інституційного характеру. Організації на кшталт Razom for Ukraine, Nova Ukraine, United Help Ukraine, Health Tech Without Borders чи Netherlands for Ukraine почали працювати за логікою сталого розвитку — з чіткими цілями, прозорою звітністю, партнерствами з бізнесом і урядами. Їхня діяльність вийшла за межі збору коштів і перейшла у сферу довготривалих проєктів відновлення: підтримки лікарень, закупівлі медичного обладнання, навчання ветеранів, створення освітніх програм для дітей переселенців.

Одним із найважливіших напрямів стала цифрова координація. Через онлайн-платформи діаспора створила механізми, які дозволяють об'єднувати волонтерів, координувати доставку допомоги, а також контролювати витрати. Це забезпечило довіру суспільства та зробило підтримку системною, а не разовою. У такий спосіб діаспора стала глобальною інфраструктурою допомоги Україні — розподіленою, гнучкою та самоврядною.

Важливо й те, що ці організації перейшли від емоційного волонтерства до стратегічного адвокаційного впливу. Вони організовують акції, культурні події, медіакампанії, які формують громадську думку на Заході й утримують українську тему у фокусі політичних еліт. Масові демонстрації, покази документальних фільмів, арт-ініціативи та кампанії у соціальних мережах стали інструментом постійного тиску на уряди щодо продовження санкцій і військової допомоги.

За словами Койнової, ключовою перевагою сучасної української діаспори є її мережевий характер — вона не має єдиного центру, але має спільну мету. У цьому полягає сила сталої підтримки: не бюрократія, а довіра, горизонтальні зв'язки та здатність адаптуватися. У результаті діаспорські організації стали незамінною частиною глобальної стійкості України, що забезпечує безперервний потік ресурсів, ідей та солідарності.

Хотілось би стверджувати, що антибіженецький наратив є виключно пропагандистським, проте стигматизація закордонних українців стає буденною практикою. Стратегія російських ІПСО та соцмережевих ботоферм спрямована на експлуатацію внутрішніх розбіжностей українського суспільства. Як приклади можна навести висловлювання політиків і громадських діячів про "зраду" тих, хто виїхав, без врахування обставин їхніх рішень; публікації у соцмережах про "паразитів", які отримують підтримку ЄС, здаючи в оренду своє українське житло за непомірні ціни; залякування чоловіків обмеженням їх громадянських прав через "ухилянство"; поширення дезінформації про нібито легке життя українських мігрантів за кордоном, що ігнорує їхні труднощі та небезпеку інтеграції; знецінення права вважатись українцем через географічне розташування тощо.

Сприяння такому наративу є шкідливим з двох причин: по-перше, воно створює внутрішній розкол і ослаблює солідарність у суспільстві; по-друге, воно демотивує українців повертатися та брати участь у боротьбі, підриваючи економічну і соціальну перспективу держави.

Водночас важливість діаспори для України надзвичайна, вона зберігає людський капітал та ресурси, які можуть бути залучені для відновлення після війни; діаспора стає адвокатом українських інтересів у світі, формує позитивний імідж і підтримує політичні і економічні зв'язки; сприяє збереженню культурної та національної ідентичності, підтримуючи мовні, освітні та культурні ініціативи.

Конструктивна критика — це невід'ємна функція демократичного суспільства. Однак варто завжди зупинятись і замислюватися перед тим, як поширювати меседжі, що збігаються з кремлівським наративом, навіть якщо вони видаються "високоморальними". Насправді це не мораль, а інструмент ворога, який послаблює країну зсередини. Справжня солідарність проявляється в консолідації зусиль, які працюють на спільну мету — перемогу над реальним ворогом і відбудову держави. ■

Пороги

Як можна залучати до ЗСУ добровольців із-за кордону

"У нас достатньо зброї, навіть грошей, але критично не вистачає людей", — розповідає один з авторів Texty.org.ua, який служить у ЗСУ. Про брак людей на фронті говорять усі. Комплекс проблем із мобілізацією, СЗЧ та іншими кадровими проблемами є темою не новою. Ця стаття покликана на пошук вирішення, зокрема як залучати європейських добровольців. Що потрібно зробити, щоб вони їхали більше і постійно.

Текст: Орест Зог, **Texty.org.ua**

Європейські політики один за одним говорять, що допомога Україні — це не благочинність, а внесок у європейську безпеку. Вони мають на увазі зброю і гроші. Але, як часто це буває на війні, політики на крок позаду від реальності, яка стрімко змінюється. Коли в нас було відносно достатньо людей, зброю союзники затримували. А тепер Україна потребує вже й людей із Європи, які готові здобувати досвід і воювати в нас, захищаючи свої домівки від російських дронів, а можливо, і чобіт.

Непрямі методи

В Україні до початку війни мешкало 40 млн. У Європі зараз близько 450 млн, із них чоловіків віком 18–60 років, за приблизними оцінками, 110 млн (а ще є США і Британія). Тобто мобілізаційні потенціали незрівнянні. Але багаті й розслаблені суспільства, звісно ж, не поспішатимуть вриватися в третю світову і відправляти війська до нас. Хоча це було б правильним і логічним рішенням.

Проте в Україні вже воюють добровольці з усього світу, а найбільше із Заходу. Цей досвід варто масштабувати. З історії ми пам'ятаємо, як масово іноземці їхали воювати в Іспанію в інтернаціональні бригади (за різними оцінками, їхня кількість протягом усієї війни становила 30–60 тис., одномоментно воювало приблизно 20 тис.). Добровольці до нас і добровольці в Іспанію їхали з одним мотивом — зупинити зло.

Різниця в тому, що в Іспанії комуністи зуміли поставити на потік вербування і приїзд іноземців, а в нас хоч і створили Інтернаціональний легіон, проте далі жоден посадовець не докладав навіть мінімальних зусиль, щоб потік людей, які хотіли б воювати за Україну, не пересох.

В українському Генштабі є найвищі керівники, які вважають, що потрібно загнати в армію всіх хворих та інвалідів тут у нас і відправити в штурмові полки. Але, припускаємо, немає жодної людини, яка розглядала б

> **...в нас хоч і створили Інтернаціональний легіон, проте далі жоден посадовець не докладав навіть мінімальних зусиль, щоб потік людей, які хотіли б воювати за Україну, не пересох.**

Польський доброволець. Texty.org.ua

110 млн чоловіків Європи (плюс потенціал США і Британії) як джерело, звідки можна черпати сили, і придумувала б непрямі методи, як це можна зробити. Якби така людина там була, то така робота вже велася б.

На четвертий рік війни потік західних добровольців суттєво зменшився, і це природно, бо перший порив допомогти з часом спав, а системних зусиль задля його підтримування не було.

До того ж частина добровольців, повоювавши в нас і зіткнувшись, скажемо так, з особливим стилем значної частини командування, розповіла про це потенційним добровольцям серед друзів і написала відповідні тексти.

> **...військові кожної країни хотіли б набути досвіду в нашій війні, але їх стримують політики.**

Але навіть зараз є люди, які і далі хочуть воювати на нашому боці. І ми тут не говоримо про колумбійців, для яких важливим мотивом є українські зарплати. Ми говоримо про європейців.

Невдача фінських добровольців

Нещодавно пройшла новина про групу фінів, які самоорганізувалися і приїхали воювати в Україні невеликим підрозділом. Та через хаотичність процесу, неповне розуміння, що їх чекало на війні, та бардак у частині, з якою вони самостійно домовилися, їхня група розвалилася і вони повернулися додому. Але факт у тому, що вони хотіли і спробували. Отже, потенціал ще не вичерпаний, а з дроновими провокаціями Росії проти Європи таких охочих стане ще більше.

Але Україна повинна знайти канали, через які можна переконувати їхати на війну, організувати нормальний процес відбору кандидатів, підписання контракту, а потім навчання. Важливо, щоб рекламна кампанія відповідала реаліям. І тут є проблеми, бо багато іноземців оминає Інтернаціональний легіон і, як ми вже згадували, самостійно шукає різні українські частини. І добре, якщо вони потрапляють до хорошого командира.

У будь-якому разі для організації відносної масовості процесу, наприклад залучення 3000 європейців щомісяця, нам потрібні значні централізовані й систематизовані зусилля. І тут без координації різних органів влади не обійтися.

Що можна зробити?

Ветерани-іноземці. Частина добровольців, які відвоювали в Україні й повернулися додому, були б раді ділитися своїм досвідом і розповідати про війну в Україні своїм землякам. Невеликої фінансової допомоги і покриття оргвитрат цілком вистачить, щоб ці люди почали їздити з виступами.

Цим мало б зайнятися МЗС у координації з Генштабом, який теоретично повинен бути зацікавлений у припливі нових людей. На зустрічах із цими ветеранами і в їхніх постах у соцмережах можна рекламувати рекрутинг іноземних добровольців у ЗСУ.

Реклама в соцмережах. Логічно створити в кожній дружній країні акаунти, групи та канали в соцмережах із пропагандою долучатися до ЗСУ чи розміщувати таку рекламу для цільових аудиторій. Тут є простір для роботи СЗР і ГУР. Легко здогадатися, що частина урядів не в захваті від такої активності, і тут відповідальністю МЗС є переконати союзників, що це в їхніх інтересах.

Військовий лобізм. Можна припустити, що військові кожної країни хотіли б набути досвіду в нашій війні, але їх стримують політики. Принаймні про бажання польського спецназу повоювати на нашому боці й страхи політиків, які це категорично забороняли, ми знаємо з книжки польського журналіста "Польща на війні".

Наші військові могли б пробувати переконувати своїх колег із військового керівництва європейських країн зробити власний внесок у стишення страхів політиків.

Шлях у ЗСУ

Далі, коли контрактники починають набиратися, їм потрібно організувати підготовку в найкращих навчальних центрах, щоб вони і добре навчалися, і писали позитивні відгуки у своїх соцмережах. Зараз від

іноземців іноді можна почитати відгуки, що навчальні центри — це марнування часу і нічогонероблення. Це відповідальність Генштабу.

Набрані добровольці мають потрапляти в адекватні підрозділи, де командири цінують життя бійців.

В ідеалі українські мобілізовані теж мають потрапляти до таких командирів, але реалії такі, що цих командирів мало і командування їх не цінує. А відправляти іноземних добровольців у бригади з хаотичним управлінням і відповідно високим рівнем втрат, або в придані підрозділи ТрО, або в штурмові полки на кшталт ОШП "Скала" — це подвійний постріл собі в ногу.

Знову рекламні тури

Результат війни залежить, зокрема, від того, що відбувається в тилу. А Європу значною мірою можна розглядати як наш тил. Тому добровольців, які успішно воювали, потрібно відправляти в пропагандистські тури в їхніх рідних країнах. (Звісно, наших героїв також треба було відправляти в тури Україною ще з 2022 року, але військове керівництво не має потрібного рівня інтелекту, щоб таке організувати.)

Такі тури і залучатимуть нових добровольців, і загалом зміцнюватимуть підтримку України в західних суспільствах. Тут нам потрібно пам'ятати, що в недалекому майбутньому в ключових для нас країнах вибори можуть виграти сили, які не хочуть нас підтримувати.

Постійне пояснення, що таке війна в Україні, простим європейцям, а не високопосадовцям має важливе значення для того, щоб зберегти підтримку нашої країни і після зміни влади, адже політики в демократіях передусім зважають на настрої виборців.

Ну й чим більше добровольців із Заходу воюватиме в нас, тим менше їхні уряди боятимуться відправляти сюди свої офіційні підрозділи.

Цього ніколи не зроблять

Звісно, все написане вище, швидше за все, не буде зроблено. Робота над правильною мобілізацією не ведеться в нас і всередині, а тим більше не вестиметься назовні. Однак ми хочемо ще раз показати, що ресурси є, потенціал не програти цю війну є, потрібно лише вміти думати. Але цей процес як для вищого військового керівництва, так і для вищого політичного, схоже, занадто складний. ■

> **"... відправляти іноземних добровольців у бригади з хаотичним управлінням і відповідно високим рівнем втрат... — це подвійний постріл собі в ногу.**

Чеський доброволець, Czech volunteer hub.

FT: чому Україна перемагає у війні

Аналітична стаття Financial Times від 26 вересня 2025 року під назвою "Why Ukraine is winning the war" пропонує новий погляд на динаміку російсько-української війни. Автори видання стверджують, що після більш ніж трьох років бойових дій стратегічна ініціатива дедалі помітніше переходить до України, тоді як Росія втрачає можливість компенсувати людські, технологічні та економічні втрати.

Видання стверджує, що ключовим чинником української стійкості, окрім постачання західної зброї, є насамперед — здатність українського суспільства адаптуватися до довготривалої війни. Українська економіка, попри масштабні руйнування, зберегла базову функціональність: працюють банки, відновлюється енергетика, формується нова індустрія оборонного виробництва. У статті підкреслюється, що Київ поступово створює власну технологічну платформу для війни, переходячи від ролі споживача до виробника сучасних дронів, артилерійських систем і засобів радіоелектронної боротьби. Це, на думку аналітиків, свідчить про глибоке переформатування української державної стратегії — від залежної економіки до мобілізованої системи воєнного часу.

На протилежному боці — Росія, котра, за оцінками FT, вичерпує можливості для тривалого утримання фронту. Кремль зіштовхується з браком кадрів, дефіцитом боєприпасів і постійним зниженням технологічної спроможності оборонного комплексу. Автори нагадують, що західні санкції, хоч і не зруйнували російську економіку одразу, поступово відрізають її від критичних компонентів — мікроелектроніки, авіаційних запчастин, високоточних верстатів. FT пише, що "Росія веде війну минулого століття в умовах XXI", і це визначає її приреченість у стратегічній перспективі.

Військові аналітики видання зазначають, що ініціатива на полі бою дедалі частіше належить Україні. Застосування розвідданих НАТО, розвиток системи штучного інтелекту для обробки даних із фронту, а також ефективна взаємодія між піхотою, безпілотниками та артилерією перетворили українську армію на сучасну військову силу. Вона діє точково, асиметрично, підриваючи російські логістичні лінії та примушуючи ворога витрачати ресурси на захист другорядних напрямків. Це, за словами FT, "змінює саму логіку війни — від масових наступів до війни маневрів, швидкості й інформаційної переваги".

Особливу увагу видання приділяє економічному фронту. За даними FT, російські військові витрати у 2025 році сягнули понад 10% ВВП, що є найвищим показником із часів СРСР. Це змусило уряд збільшити емісію рубля, що, своєю чергою, стимулює інфляцію та тисне на соціальні програми. Падіння енергетичних доходів через обмеження нафти й газу, а також скорочення іноземних резервів поступово ведуть Росію до фінансової нестабільності. FT прогнозує, що в разі збереження нинішнього темпу витрат Кремль може опинитися перед вибором між фінансуванням армії та забезпеченням базових державних функцій.

Україна ж, навпаки, демонструє ефективність у використанні допомоги союзників. Автори підкреслюють, що перевага Києва полягає не лише у зброї, а в управлінні: прозора координація з партнерами, гнучкість у прийнятті рішень і здатність поєднувати державні й приватні ініціативи створюють синергію, якої Росія не має. У матеріалі також згадується, що українські цифрові сервіси, включно з оборонними стартапами, стали зразком того, як інновації можуть народжуватися в умовах війни.

FT підсумовує: Україна нав'язала власний темп війни, у якому російська держава дедалі менше здатна орієнтуватися. Війна виснажує не лише матеріальні ресурси РФ, а й саму мотивацію її населення. Фінансовий і моральний надлом Росії вже неминучий, тоді як Україна входить у фазу, де стратегічна перевага визначатиметься не масштабом армії, а спроможністю мислити швидше, глибше й сучасніше.

Хоча до завершення війни ще далеко, аналітики Financial Times переконують: саме в 2025 році відбулася точка неповернення — момент, коли Україна перестала бути об'єктом агресії й перетворилася на суб'єкта глобальної безпеки, здатного формувати нову архітектуру стримування у Східній Європі. ■

Пороги

ДРУКАРМІЯ: ВОЛОНТЕРСТВО В 3D. ІНТЕРВ'Ю З АКТИВІСТОМ ІВАНОМ ГОСПОДАРЕМ.

Розмову провела і записала Тетяна Баланда

Познайомилися ми з Іваном на благочинному фестивалі "Nejste v tom sami • Ви не одні" неподалік Праги, організованому з метою збору коштів на підтримку України. Того дня серед музики, волонтерських стендів і ароматів польової кухні ми натрапили на намет із яскравими пластиковими деталями — зразками 3D-друку. Саме там і стояв Іван Господар — спокійний, усміхнений чеський волонтер ініціативи "ДрукАрмія". Він розповів, що почав друкувати деталі для українських військових просто у своїй вітальні.

"ДрукАрмія" — це міжнародна мережа волонтерів, які використовують побутові 3D-принтери, щоб виготовляти потрібні речі для захисників України: від дрібних елементів спорядження до медичних комплектуючих. У Чехії цей рух швидко зріс — від кількох десятків людей до кількасот активних учасників. Іван став одним із його координаторів і промоутерів, пояснюючи охочим, як долучитися до спільної роботи.

У нашій розмові Іван ділиться історією свого волонтерства, пояснює, як працює система взаємодії між друкарями і військом, розповідає про контроль якості, проєкти, що надихають, і про те, як навіть найменший внесок — шматок пластику, кілька годин праці — може перетворитися на підтримку, що рятує життя.

— Іване, як ви дізналися про проєкт "ДрукАрмія" і що вас мотивувало долучитися?

— Дізнався від знайомого, який допомагає Україні. Він якось натрапив на цю ініціативу і надіслав мені посилання. Згодом виявилось, що син моєї знайомої — українки Оксани, що живе в Чехії — служить під Харковом, і його підрозділ якраз отримує речі з цього проєкту.

Тож я зрозумів, що це реально працює, що допомога доходить туди, куди треба. Потім я знайшов контакт чеського хабу — це Ярослав Ґеренок із Брна. Я з ним зв'язався, він мені детально розказав про проєкт.

Я й раніше намагався допомагати Україні, але тепер з'явилася конкретна причина навчитися друкувати 3D моделі. Тож я купив принтер, навчився з ним працювати — і коли перші вироби вийшли вдало, зрозумів, що це має сенс.

Це конкретні речі для конкретних людей — і мене це зачепило.

— А до цього ви вже друкували 3D моделі?

— Ні, зовсім не мав досвіду.

— А пам'ятаєте свій перший надрукований виріб для фронту? Що це було і які були відчуття?

— Пам'ятаю, але перший вийшов невдалим. Це була шина для зміцнення руки у разі травми. Але потім я спробував надрукувати ковпачки для автоматів АК-74 — вони ставляться на дуло, щоб усередину не потрапляв бруд або сміття під час транспортування. І вони вийшли добре. Тоді я їх відправив і відчув справжнє задоволення — щось, надруковане у моїй вітальні, поїде на фронт.

Тепер друкував щось на зразок "сходинки" для дронів — це була трохи дивна деталь, бо в технічному завданні було зазначено, що вона має витримувати навантаження.

Я повісив на неї гантелі вагою 14 кг і перевірив, чи не тріснe. Не тріснула — отже, надрукував п'ятдесят штук і відправив. Це, мабуть, було для мене найцікавіше.

— Як працює співпраця в межах "ДрукАрмія" між Україною та закордонними хабами? Якщо не помиляюсь, до ініціативи долучилося близько 13 країн?

— Здається, вже 19 хабів. Але не в кожній країні, де є друкарі, є свій хаб. Хаб — це, по суті, логістичний пункт. Друкувати можна будь-де, а якщо у країні є відділення "Нової пошти", то вироби можна відправити просто нею. Коли завершуєш замовлення, система показує, хто його отримувач — ти бачиш ім'я й адресу. Можна просто віднести посилку, наприклад, у "Нову пошту" в Празі на Флоренці, і вона буде доставлена.

Тож будь-яка країна, звідки можна відправити, долучається. А там, де є більше волонтерів, створюється хаб — як у Чехії з Ярославом. Ми всі свої вироби надсилаємо йому через Zásilkovnu. Він збирає, перекладає все у великі коробки, щоб зекономити місце, і надсилає одним відправленням в Україну. Там це вже розподіляють.

Я знаю, наприклад, друкарів зі Словаччини — у них немає власного хабу, тож вони або надсилають у Брно, або прямо в Україну.

> **Я й раніше намагався допомагати Україні, але тепер з'явилася конкретна причина навчитися друкувати 3D моделі.**

— Важливо, щоб вироби були сумісні та надійні. Як забезпечується контроль якості деталей?

— Ми отримуємо не лише сам файл, а й опис параметрів, які треба виставити в програмі Slicer. Цей опис універсальний, бо ніхто не знає, яка саме програма буде використовуватись.

Slicer — це програма, яка перетворює 3D-модель на інструкції для друку. Вона розбиває модель на шари, визначає заповнення всередині, додає підтримки для похилих елементів, які принтер не може надрукувати без них.

Отже, ми отримуємо опис, налаштовуємо параметри у своїй програмі й друкуємо пробний зразок. Далі отримуємо інструкцію, як перевірити якість: іноді треба спробувати зламати виріб пальцем, іноді — виміряти штангенциркулем або перевірити міцність.

Ми надсилаємо фото й відео, а замовник — оцінює результат і ставить відмітку "якість задовільна". Потім друкуємо всю партію, відправляємо її, і після доставки куратор залишає оцінку — як в Uber: від однієї до п'яти зірочок. Щоб продовжувати, треба мати середній рейтинг щонайменше 4 або 4,5. Якщо нижче — з тобою це обговорюють. У мене поки що 4,9. Якщо виріб вийшов погано — я його взагалі не відправляю. Якщо трохи недосконалий — кладу в окремий пакет із написом "нижча якість" і додаю понад норму, наприклад: 50 штук — це основна кількість, плюс кілька запасних. Хай уже на місці вирішують, чи придатні вони до використання. Отак і працює система контролю якості — через зворотний зв'язок і рейтинги.

— Фактично, ви описуєте мережу, де ви навіть маєте контакт із замовником. Тобто ви знаєте, куди це піде й для чого буде використовуватись?

— Так, ми знаємо щось, але не все, бо й не потрібно знати все. Ми бачимо регіон і адресу людини, яка зробила замовлення. Але це не обов'язково військовий — це може бути хтось, кому вони доручили прийом посилки. Кожне замовлення має свого "куратора", і зазвичай унього є контакт, наприклад, у Telegram, іноді під псевдонімом. Якщо є сумнів у якості друку — чи підходить, чи ні, — можна написати безпосередньо йому. У мене, наприклад, одна деталь не зовсім пасувала — STL-файл

> **Проєкт (ДрукАрмія) навіть отримав нагороду — друге місце як IT-ініціатива, що підтримує армію.**

не сходився. Я надіслав фото, і він відповів: "*Друкуй так, як є*". Тобто після того, як береш замовлення, з'являється можливість контактувати з ним.

—Отже, цей вебсайт фактично працює як система прийому замовлень, де також є оцінювання, як ви казали — у кожного є рейтинг. А хто взагалі це все вигадав, хто автор ідеї?

— Основний ініціатор — Євген Вольнов, або, як його ще називають, "Жека". До того він був ютубером, відомим як "Майор Чорнобаїв". Так от, це він. Саме він заснував цю ініціативу. Його контакт на сайті — @Volnov. Проєкт навіть отримав нагороду — друге місце як IT-ініціатива, що підтримує армію.

Взагалі це працює як маленький "Амазон". Має купу продуманих функцій: коли реєструєш свою друкарку, система показує лише ті замовлення, які вона може надрукувати. Якщо потрібно надрукувати щось більше, ніж твоя техніка дозволяє, тобі це просто не показують. Можна також сортувати за типом філаменту, бо не всі матеріали є в наявності. І тебе ніхто не змушує брати

Команда ДрукАрмії на фестивалі "Nejste v tom sami • Ви не одні". Прага, 2025.

замовлення — ти сам вирішуєш, скільки хочеш друкувати. Коли береш замовлення, запускається таймер. Якщо не встигаєш надрукувати вчасно, система надсилає попередження. Якщо не реагуєш, то закриває завдання, щоб його міг узяти інший друкар. Їм не важливо, хто саме надрукує — важливо, щоб деталь потрапила на фронт. Тому якщо хтось довго не відповідає, замовлення просто передають іншому.

— Чи треба бути технічно підготовленим, щоб цим займатися?

— Ні, я не технік. І взагалі не майстер на всі руки. Але сам процес не є складним. Хоча технікам, звісно, легше — якщо в мене щось ламається, я везу в сервіс. А вони можуть самі купити запчастину й полагодити.

Ми використовуємо звичайні побутові принтери, доступні для широкого кола користувачів. Тобто друкувати може звичайна людина. Але технічно досвідчені можуть, наприклад, додати якісь покращення чи модифікації, чого я не роблю. Та щоб просто користуватися й друкувати — не треба бути техніком.

> **Ми всі працюємо як волонтери — на своїх принтерах, за власну електроенергію й матеріали. Іноді спонсори допомагають із філаментом, але здебільшого купуємо самі.**

— А людина може взяти принтер у когось чи мусить купити власний і друкувати за власний рахунок?

— Ми всі працюємо як волонтери — на своїх принтерах, за власну електроенергію й матеріали. Іноді спонсори допомагають із філаментом, але здебільшого купуємо самі. Наш час теж волонтерський.

Є кілька випадків, коли люди друкують на роботі — їм це дозволяє роботодавець. Наприклад, у когось принтер використовується для виготовлення прототипів, і коли він не зайнятий, можна друкувати для "ДрукАрмії". Але офіційного "прокату принтерів" немає. Також кожен друкар може сам організувати збір коштів — наприклад, на філамент. В Україні є офіційна збірка від "ДрукАрмії", а за кордоном можна зробити локальну ініціативу або фонд, щоб зібрати гроші. Але головна організація цього централізовано не забезпечує.

— Тобто якщо людина не може чи не хоче друкувати, але хоче допомогти — як може це зробити?

— Ми зазвичай поширюємо інформацію серед людей, які вже мають принтери, або заохочуємо купити — бо це взагалі корисна технологія, не лише для армії. Є й інші

Přečtěte si celý příběh
a podpořte ho na webu Donio
Naskenujte kód telefonem, nebo navštivte adresu www.donio.cz/p/30378

організації — наприклад, ті, хто друкує протези рук. Тож після війни, можливо, ми теж цим займемось. А якщо людина не має можливості друкувати, вона може зробити внесок. У нас є сторінка на Donio, де можна пожертвувати — усі гроші йдуть лише на філамент. Наш час, принтери, електрика — усе це ми забезпечуємо самі. Просто сімейний бюджет дозволяє купити обмежену кількість матеріалу. Тож коли хтось робить внесок, ми можемо надрукувати більше.

— Як сформувалася спільнота "ДрукАрмії" у Чехії?

— Я не був від самого початку, коли все стартувало. Коли я приєднався, уже було близько двадцяти друкарів, хоча не всі активно друкували.

Хаб у Чехії вже існував, саме його організатор Ярослав і познайомив мене з іншими учасниками. Приблизно тоді він створив фейсбук-групу — це було в серпні минулого року. Я приєднався, тоді нас було десь 16 осіб. А потім вийшла стаття на Forum24, інтерв'ю зі мною. Після тієї публікації приєдналося близько 80 людей. Не всі почали друкувати, але спільнота зросла. Ми також писали у фейсбук-групах 3D-друкарів і в українських спільнотах, тож зараз у нас близько 200 людей. А коли про нас написав Їржі Червінка й інформацію поширили ще в кількох групах — нас стало понад 500у фейсбуці, а друкує активно близько 65.

— Так, я пам'ятаю, що рік тому ви писали, ніби у групі лише 17 учасників — чудово чути, що тепер уже понад 500!

— Так, зараз нас 523.

— Це супер! І ви фактично стали одним з головних промоутерів проєкту в Чехії.

— Я хотів друкувати, і це стало одним із мотивів навчитися 3D-друку. Для Чехії це має великий сенс — тут багато людей із принтерами, завдяки "Prusa" і навіть ковіду, коли всі друкували захисні щитки. Це популярна технологія, ми технічно підготовлене суспільство. А ще для нас 3D-друк дорожчий, ніж у Азії, тому локальне виробництво важливе.

Отже, я навчився, і тепер постійно розповідаю про це іншим, закликаю приєднуватись, допомагаю з питаннями. Бо якби я просто казав: "Є крута ініціатива", але сам не розумівся на ній, — це б не працювало.

— Як чехи ставляться до того, що тут друкують деталі на підтримку армії України?

— По-різному. Ми стараємось писати так, щоб це було доречно — коли публікуємо в українських групах або спільнотах, що підтримують Україну, проблем немає. Там радше питання в тому, що в людей просто немає принтерів. А коли пишемо у групах, де є 3D-друкарі, то одиниці пишуть відкрито про готовність долучитись. Але крім цих сміливців ще троє напишуть мені в приват, мовляв: "*Розкажи, як це зробити, я хочу приєдна-*

тись". Тож я зрозумів, що не варто перейматись — хто хоче, хай долучається, решта нехай ігнорує.

— Чи буває, що вам доводиться щось вдосконалювати самостійно — моделі для друку, наприклад? І з якими технічними проблемами стикаєтесь найчастіше?

— Ми самі нічого не розробляємо, хоча долучитися до розробки можна — але це здебільшого на українському боці. Адже саме українські військові частини надсилають запити, вони й знають, що потрібно змінити чи вдосконалити. У них є бойовий досвід, а ми тут не завжди розуміємо, що саме там не працює.

Наприклад, була історія — дуже проста, але показова. Антена Starlink — якщо вона трохи згиналася, то ламалася, а нова коштує дорого. Хлопці вигадали надрукувати невеличкий пластиковий захисний кожух, який просто оберігає антену від пошкодження. І це — дрібниця, але економить великі гроші. Ми, друкарі за кордоном, не маємо таких деталей, не бачимо всього процесу. Але я знаю, що, наприклад, Жека Вольнов (засновник "ДрукАрмії") закликав тих, хто має технічні навички, приєднуватися до розробки. Проте це радше індивідуальні випадки. Щодо технічних проблем — вони звичайні, як у будь-якого 3D-друкаря. Ми ділимось порадами між собою у фейсбук-групі. От, наприклад, у мене були труднощі з різьбою — вона не виходила ідеально точною, бо принтер друкує шарами, і краї трохи зливаються. Допомагає, якщо зменшити швидкість друку або висоту шару — тоді різьба виходить точнішою.

Такі дрібниці ми обговорюємо разом: хто вже друкував ту саму деталь, ділиться налаштуваннями, надсилає фото, і всі користуються цим досвідом. Тобто проблеми — типові для 3D-друку, нічого надзвичайного.

— Які історії чи досвіди Вас найбільше мотивують продовжувати і надихають у цій роботі?

— В мене немає якихось конкретних історій. Але буває, що військові через портал надсилають фото, як вони використовують наші деталі — звісно, обличчя розмиті, але видно, що це реально працює. Іноді це не лише військові речі — є замовлення й для медиків. Наприклад, коробки для пробірок із кров'ю чи контейнерів для ліків. Матеріал, з якого ми друкуємо, не настільки міцний, тому, наприклад, джгути з нього не роблять.

Та все одно, коли бачиш, що замовлень стає більше, що ті самі частини замовляють повторно — це означає, що вони справді потрібні. А ще куратори іноді пишуть: *"Дякуємо, друк якісний, ви нам дуже допомагаєте"*. І цього достатньо — я бачу, що це комусь корисно. І мені не потрібно знати весь ланцюг чи історію.

— Я бачила у вас на стенді речі, схожі на ракети. Але, наскільки я знаю, є певні обмеження — не можна надсилати нічого, що нагадує зброю. Як ви це вирішуєте?

— Так, сам портал про це чітко попереджає. І думаю, автори проєкту теж так підстраховуються.

З-за кордону не можна друкувати чи відправляти речі, що нагадують зброю, бо це може суперечити законодавству конкретної країни. У нас на сайті є спеціальна секція "міжнародні замовлення" — там таких речей просто немає. Але якщо там немає актуальних завдань, а ти маєш філамент і хочеш друкувати, можна взяти замовлення зі звичайного розділу. Але це власний ризик друкаря — ніхто тебе не змушує. "ДрукАрмія" не закликає друкувати такі речі, і це не рекомендовано, бо посилку можуть зупинити на митниці. Дехто навіть везе надруковані частини до кордону особисто — але знову ж таки, це на власну відповідальність. Якщо хтось не хоче друкувати військові речі — він може брати лише медичні або технічні замовлення.

— Зараз почалися атаки "Шахедів" навіть у Польщі та Данії. Це вже є актами гібридної війни. Як Ви думаєте, як це все може розвиватись?

— Це складне питання. По-перше, гібридні атаки почалися не зараз. Згадайте — ще до початку повномасштабної війни у Чехії вибухнув склад боєприпасів у Врбетіце. Там зберігалася зброя, якою володів болгарський торговець, і, наскільки я пам'ятаю, інший його склад вибухнув у Болгарії. Мені здається, всім зрозуміло, куди мала прямувати ця зброя, якби не вибухнула. Тобто це вже тоді була підготовка Росії — вона просто знищувала потенційні поставки, які могли потрапити в Україну. І ще — у Чехії російське посольство було найбільшим у країні: 140 людей! Більше, ніж у американському, німецькому й китайському разом. Навіть викладачі російської мови в посольстві мали дипломатичні паспорти. Тож гібридна війна триває давно, просто зараз про неї говорять відкрито.

> **Я бачу, який це жахливий конфлікт. І якби я просто залишився осторонь, я б собі цього не пробачив.**

Я думаю, що зараз у Росії немає ресурсів для нападу на іншу країну. Але треба розуміти, що вона атакує приблизно раз на сім років: Чечня-1, Чечня-2, Грузія, Україна-1, Україна-2. І між цими війнами — просто готується.

Тому найважливіше — як ми реагуємо. Коли перед вторгненням 2022 року вони робили "тестові" провокації, реакція Заходу була слабка. І вони побачили, що Європа не відреагує, бо боїться залишитись без газу. От тоді й вирішили, що можна нападати.Для довідки — я працюю в енергетиці. Росія почала маніпулювати газом ще в лютому 2021-го. Це підтверджували навіть керівники ČEZ. І вторгнення відбулося через п'ять днів після завершення Олімпіади в Пекіні — у розпал опалювального сезону, коли Європа була найбільш вразлива.

Зараз, повторюся, Росія не має сил для нового нападу. Але, можливо, вона готує провокацію проти країн НАТО, щоб потім сказати, що "програла не Україні, а НАТО". Це можливо. Тому треба робити, як країни Балтії чи Скандинавії: зміцнювати оборону, розвивати армію, модернізувати технології, щоб відлякувати нападника до того, як він вирішить атакувати.

— Яка роль українців у Європі під час війни?

—Щодо українців у Чехії — я дуже ціную кожного, хто підтримує Україну. Але бачу й таких, хто просто байдуже йде з роботи додому. Я би хотів закликати — долучайтесь. Кожен може допомогти по-своєму: хтось — друком, як я; хтось — волонтерством; хтось — фінансово; хтось — мистецтвом або благодійними акціями. Кожен внесок важливий. У Європі — близько 500 мільйонів людей, у Росії — 140. Якщо кожен європеєць хоча б трохи допоможе, ми просто економічно переможемо.

Ми — сильніші, багатші. Потрібна лише мотивація. Ія дуже пишаюся Чехією: вона повністю відмовилась від російського газу 1 січня цього року, від нафти — 14 березня. Не всі країни це зробили.

Тож — бойкот російських компаній, які платять податки Кремлю (як Raiffeisenbank), і підтримка України будь-якими способами. Це наш шлях.

— Ще хотіла спитати як волонтерство змінило Ваше життя чи погляд на світ?

— Не те щоб змінило — радше дало мені полегшення совісті. Я бачу, який це жахливий конфлікт. І якби я просто залишився осторонь, я б собі цього не пробачив. А тепер я знаю: коли в Україні йшла війна, я не сидів без діла. Я щодня друкував, відправляв, допомагав. І це дає мені спокій — я зможу колись подивитися собі в очі й сказати: "Ти не мовчав". Я роблю це тому, що вважаю — так правильно.

— Як люди можуть долучитися до "ДрукАрмії", крок за кроком?

— Одне діло, коли людина ще не друкує. Тоді, звісно, треба мати принтер — вибір повністю за вами. Проєкт "ДрукАрмія" нічого не нав'язує. За досвідом, найпоширеніші дві марки — це чеська Prusa та китайська Bambu Lab. Далі ще часто трапляється Ender. Ми бачимо це з фотографій, які надсилають люди, і з анкет — саме ці принтери найчастіше використовують. Але зрештою, є ще багато інших моделей.

Коли у вас уже є принтер, ви заходите на сайт і реєструєтесь. Потрібно ввести мінімум даних — лише ім'я та e-mail. Після цього реєструєте принтер, і система показує вам доступні замовлення, які підходять саме до вашої моделі. Як тільки принтер зареєстровано, з'являються перші завдання. Ви можете вибрати будь-яке, що вам підходить, і надрукувати.

У нас є детальна інструкція, яку надсилаємо тим, хто приєднується через нашу фейсбук-групу facebook – DrukArmy CZ або пише напряму. Там крок за кроком усе пояснено. Але хто любить вчитись методом проб і помилок — може спробувати самостійно, це цілком зрозуміло навіть без інструкції. Є ще один момент: новачки спочатку бачать лише частину замовлень. Треба надрукувати й відправити приблизно 5 кілограмів деталей, тоді відкривається повний список. Це своєрідний "тестовий період", щоби перевірити якість друку. Після цього видно всі доступні завдання — у мене, наприклад, зараз їх близько 80. Але для новачків це виглядає інакше. Якщо взяти конкретне замовлення, усе відбувається просто. На порталі ви обираєте замовлення, яке вам підходить.

— А воно бронюється автоматично, чи є обмеження — наприклад, коли деталей уже достатньо?

— Система працює, як бронювання готелів. Ви відкриваєте замовлення й бачите основну інформацію: розмір деталі, тип філаменту, рівень складності, терміновість замовлення, мінімальна кількість одиниць. Якщо все вам підходить — ви маєте потрібний філамент, розумієте, що впораєтесь, і там не потрібно паяти чи складати, — натискаєте "Взяти в друк".

Внутрішня частина порталу є лише українською та англійською, а зовнішня (головна сторінка) перекладена кількома мовами, зокрема чеською.

Після натискання "Взяти в друк" з'являється детальний опис проєкту, фото, відео, інструкції з перевірки якості, файли для друку та контакт куратора.

Ви завантажуєте файл, відкриваєте його у своїй програмі (slicer), налаштовуєте параметри згідно з інструкцією й друкуєте пробний зразок.

Його треба сфотографувати й завантажити на перевірку якості. Куратор підтверджує, що все гаразд, і тоді можна друкувати мінімальну кількість або більше.

Деякі вироби потрібно з'єднувати, інші — ні. Для початку краще вибирати однокомпонентні, прості — без склеювання, складання чи видалення підтримок. Чим простіше — тим краще. З досвідом можна брати складніші завдання.

Коли деталі готові, ви завантажуєте фото готового результату, а портал згенерує QR-код, який потрібно додати в посилку.

Відправити можна кількома способами:

- через "Zásilkovnu" (на адресу координатора, наприклад, Ярослава з Брна),
- через "Нову пошту", якщо є інструкція на сайті,
- або через волонтерів, які возять речі в Україну.

Коли посилка відправлена, через деякий час вам зараховуються кілограми і приходить оцінка (оцінювання) на e-mail — тобто підтвердження, що ваша робота прийнята.

Також система надсилає нагадування про дедлайни й нові завдання. Якщо ж ви друкуєте той самий проєкт вдруге, то повторна перевірка якості вже не потрібна — можна друкувати одразу, без пробного зразка.

— Бажаю вам успіху — така волонтерська діяльність справді важлива.

— Чудово, дякую! Чим нас більше, тим краще — і тим спокійніше на душі. ■

Поет українського кіно — Юрій Іллєнко

Ім’я режисера Юрія Іллєнка сьогодні звучить рідше, ніж воно того заслуговує. Можливо, тому що він належить до покоління, яке формувало українську культуру ще до появи держави. Його фільми народжувалися з опору — у системі, де будь-яке вільне висловлення мало бути узгоджене, пояснене й зведене до "безпечного" змісту. Іллєнко працював в епоху, коли політика перетиналася з естетикою, а будь-який кадр міг стати політичним жестом.

Текст: Олег Баланда

У 1960-х, коли радянська "відлига" відкрила коротке вікно можливостей, українські режисери спробували переосмислити власну мову. Вони не могли говорити прямо. Але не скористатись можливістю послаблення тоталітарного зашморгу було би значно більшою проблемою, насамперед для чистоти власного сумління.

Іллєнко був одним із тих небагатьох митців, хто в умовах культурної стерильності радянського окупаційного режиму наважився зробити кінематограф формою спротиву, що в обхід риторичних та дидактичних засобів, реалізовувався візуальними образами. У час, коли цензура визначала не лише зміст, а й форму, він побудував власну систему вираження, перетворивши метафору на інструмент самозахисту. Його кадри конструювали спосіб бути українцем у просторі, де це було на межі дозволеного.

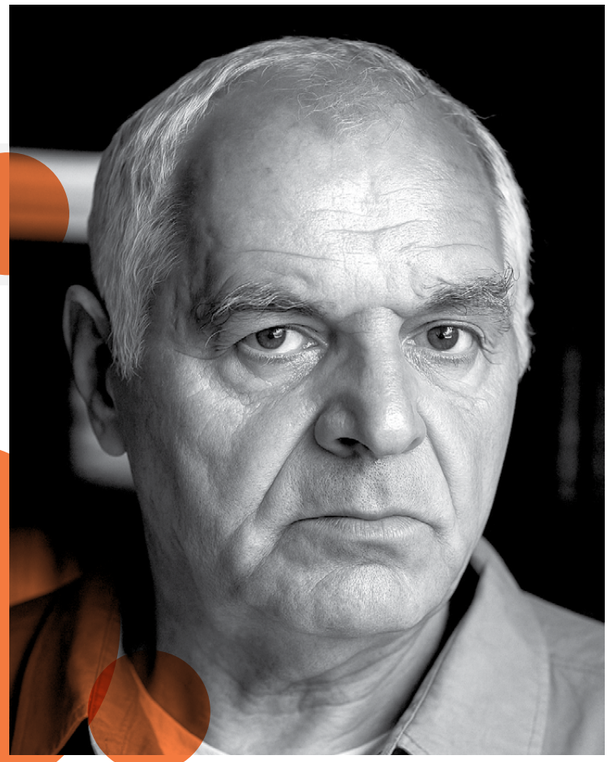
В цих умовах "браку повітря" народилося українське поетичне кіно. Його створили митці, які зрозуміли: якщо слово заборонене, треба навчитися говорити контрастами світла і тіні, змінами динаміки або глибиною кольорів. Українське поетичне кіно 1960-х стало своєрідною підпільною філософією, замаскованою під казку. Замість прямого висловлювання — натяки, символи, ритуальні дії, які могли пройти крізь сито радянської цензури, що в силу своєї недолугості не відчувала підтексту. Іллєнко був одним із тих, хто перетворив цю вимушену мовчазність на нову мову кіно.

У "Вечорі на Івана Купала" він показує український архетип — не ідеалізований, а травмований. Іллєнко торкається класичної теми — української журби — але говорить про неї так, що цензори бачать лише психоделічний фольклор, а глядач — катарсис.

Візуальний ритм його кіно — наче дихання молитви, яка повертає сакральність у середовище, де все мало бути утилітарним. Саме тому поетичне кіно стало актом непокори — воно відмовилося служити системі, натомість створило власний вимір, де українська душа могла вижити. І поетичне кіно добре поратується із цією задачею, щоправда лише з глядачем, котрий має різноманітний життєвий досвід або міцний культурний вишкіл.

Одним із визнаних шедеврів світового мистецтва є стрічка українського поетичного кіно "Тіні забутих предків". Історія її появи часто подається як тріумф Параджанова, але справжня хімія цього фільму народилася з двох протилежних темпераментів — Сергія Параджанова та Юрія Іллєнка. На початку 1960-х Іллєнко, тоді ще молодий оператор після ВДІКу, повернувся з Москви до Києва. Йому було двадцять сім, але він уже мав репутацію непокірного — занадто художнього для радянського кіно. Саме таку людину шукав Параджанов, коли знімав за Коцюбинським.

Іллєнко прийшов на проєкт уже після кількох невдалих спроб. Попередні оператори не могли знайти

потрібного тону — або занадто ілюстративно знімали гуцульську екзотику, або губилися в побутових деталях. Іллєнко запропонував зовсім інше: знімати світ очима людини, яка щойно відкрила для себе красу. Звідси — ручна камера, що постійно рухається; насичені, майже кислотні кольори; візуальна пластика, у якій предмети оживають. Його кадр не фіксує подію, а бере участь у ній.

Саме Іллєнко переконав Параджанова знімати у вузьких інтер’єрах гуцульських хат з природним освітленням, щоб глядач відчув матеріальність простору — фактуру дерева, шерсть, блиск металу. У результаті з’явилася нова форма візуального реалізму, що поєднала етнографію з експресією. Кольорова плівка "Свема", якою тоді користувалися, мала тенденцію до перенасичення — Іллєнко використав це як перевагу: червоний стає кольором смерті й кохання, чорний — кольором долі.

Взаємини двох авторів не були гармонійними. Іллєнко вважав, що оператор має право на рівноправну творчість, а не бути "технічним виконавцем". Параджанов, на той час вже авторитетний режисер, не терпів спротиву. Їхні суперечки на майданчику часом переростали у відкрите протистояння — але саме з цієї напруги народжувався візуальний нерв фільму. Параджанов відповідав за концепцію, Іллєнко — за її плоть. Його камера створила той світ, у якому міф і реальність співіснують в одному таймлайні.

Без Іллєнкової оптики "Тіні..." не стали б тим, чим вони є — фільмом, який говорив про українське несвідоме тоді, коли про Україну не можна було говорити взагалі. Саме завдяки візуальній мові картина обійшла цензуру. Ніхто не міг заборонити кадр, у якому Іван і Марічка біжать по гірському схилу, залитому сонцем, бо там не було "антирадянського змісту". Але глядач бачив у цьому кадрі щось більше — свободу, первісну і правдиву.

Після успіху "Тіней..." Іллєнко переходить у режисуру — не з честолюбства, а з бажання говорити власним голосом. Його дебют "Криниця для спраглих" (1965) — це, по суті, фільм-заповіт. У ньому старий батько чекає дітей, які не повертаються, а село повільно вмирає без води. Для радянських чиновників це була "похмура алегорія", що не відповідала "оптимістичному образу колгоспного життя". Стрічку поклали на полицю майже на 20 років. Цензори вимагали "вилучити песимістичні сцени", переписати фінал і навіть замінити слово "спрага" в назві. Іллєнко відмовився.

Так почалася його війна із системою — тиха, витончена, вперта. У "Білому птаху з чорною ознакою" (1971) він уже працює на межі дозволеного, балансує між офіційною риторикою і власною правдою. Формально це історія селянської родини на Буковині під час війни, але кожен кадр говорить про розкол України, про братів, що вбивають одне одного не зі зла, а з безвиході. Для глядача — драма, для того, хто "читає між рядків", — політична притча про розірвану націю.

Цензура відчувала загрозу, навіть не розуміючи її природи. Правили сценарії, вимагали "зменшити національні мотиви", вирізали сцени похоронів і молитви, бо "занадто релігійні". Деякі діалоги дублювали російською, щоб "усунути регіональний колорит". Іллєнко пристосовувався — не змістом, а формою. Його "подвійний код" став справжнім винаходом: селянин бачив у кадрі свою землю, партійний критик — "боротьбу за ідеали", а людина, яка мислила вільно, — глибоку трагедію.

Усе це зробило Іллєнка режисером, який, фактично, ставив під сумнів леґітимність системи. Його кіно несло прихований струм опору. Він навчив українське мистецтво виживати у ворожому середовищі, залишаючись собою. У цьому сенсі кожен його кадр — це елеґантно знятий акт спротиву.

І коли у 1991-му впала радянська система, здавалось, що для Іллєнка починається запізніла свобода. Нарешті можна буде знімати без погодження сценаріїв, без приниження перед комісіями, без вилучених копій. Але замість заборон прийшла порожнеча. У новій державі кіно перестало бути частиною культурної політики.

Іллєнко опинився серед тих, хто не вмів і не хотів "просити". Його характер, загартований у боротьбі з цензурою, не допускав компромісу з новою, комерційною реальністю. Він залишався режисером старої формації — для нього фільм був висловлюванням, а не продуктом.

І нова нагода з’явилась лише на межі тисячоліть — у "Молитві за гетьмана Мазепу" (2001). Іллєнко повернувся до великої теми — історичної, національної, болючої. Це був не біографічний фільм про Мазепу. Це

була спроба на фоні історичних декорацій розібратись, чому Україна впродовж століть не може вийти з кола зрад і поразок. Як і сама історія, кіно вийшло надмірно експресивним, та навіть химерним — власне, в цьомі полягала його чесність. Іллєнко не прагнув подобатись глядачеві, він ставив перед ним метафоричне дзеркало.

Реакція виявилась прогнозовано нервовою.

Прем'єру супроводжували скандали, у прокат фільм практично не потрапив, а у Росії — був заборонений. Його звинувачували у "порнографії", "псевдоісторизмі", "антидержавності". Насправді це було кіно, яке вперше після незалежності поставило українську історію в центр — не як фон для новорічного шоу, а як внутрішню драму нації.

Іллєнко знову опинився у знайомій ситуації: система змінилась, але спротив лишився. Якщо раніше йому перекривали кисень чиновники з Держкіно, тепер — байдужість суспільства й телевізійна епоха кліпів. Його метафорична мова виглядала архаїчною на тлі нових форматів і засиллі російських грошей в уркаїнських медіа. Але саме ця "застарілість" з часом стала чеснотою — фільм, який тоді здався надто епатажним, сьогодні звучить як передчуття війни за власну історію. Власне цей фільм став найбільш пророчим в його доробку.

Коли зникла цензура, з'явилася нова — байдужість. Іллєнко, звиклий до заборон, знову виявився "неформатним". Його барокова надмірність, тілесність, історичний бунт — усе це стало викликом нашій власній провінційності. Фільм розчавили критикою, але саме в ньому найчіткіше відчутна мета його мистецтва — повернути українській пам'яті плоть. Як

справжній класик, Іллєнко звертається до всього народу, мовою не популярною, яка не просить, а вимагає співучасті. Він говорить із тими, хто готовий слухати серцем. Його фільми — це дзеркала, у яких нація може побачити гірку правду реальності, яку воліла б забути. Через біль, страх і сором, він шукав шлях до гідності.

Його фільми залишаються викликом для суспільства, яке прагне простих відповідей. Бо Іллєнко не дає відповідей — він відкриває двері. І щоб пройти крізь них, треба лише одне — наважитися бачити. ■

Кадр з фільму "Молитва за гетьмана Мазепу", 2001 р.

СЕНТИМЕНТАЛЬНА ПОДОРОЖ ДО ПЛАНЕТИ ПАРАДЖАНОВА

"Sentimentální cesta po Paradžanově planetě"
Мова: Українська (SUB: CZ, ENG).

Стрічка є омажем Сергію Параджанову, великому кінорежисеру та геніальному митцю з нагоди сторічного ювілею від його народження. Захоплююча подорож у світ Сергія Параджанова в якій унікальні архівні матеріали поєднуються із сюрреалістичними ляльковими сценами, що плавно стирають межі між уявою та реальністю.

Дата показу: 06.11 о 20:30 (в рамках фестивалю NEZLOMNÍ A OBĚTOVANÍ від "Muzeum paměti XX. století")
Місце: Kino Atlas, великий зал
Адреса: Ke Štvanici 371, Karlín

Україна, 2024, 80 хв.
Режисер: Тарас Томенко
Виробництво: ТОВ «Іллєнко Фільм Продакшенс»
Продюсери: Пилип Іллєнко, Андрій Ризванюк, Лук'ян Галкін, Альона Голякова, Наталія Мовшович

Слідкуйте за датами показів на соцмережах **Kinovarta**.
instagram.com/kinovarta
facebook.com/kinovarta

ТИ - КОСМОС

Україна, Бельгія, 2025, 90 хв.
Мова: українська (субтитри CZ, ENG)

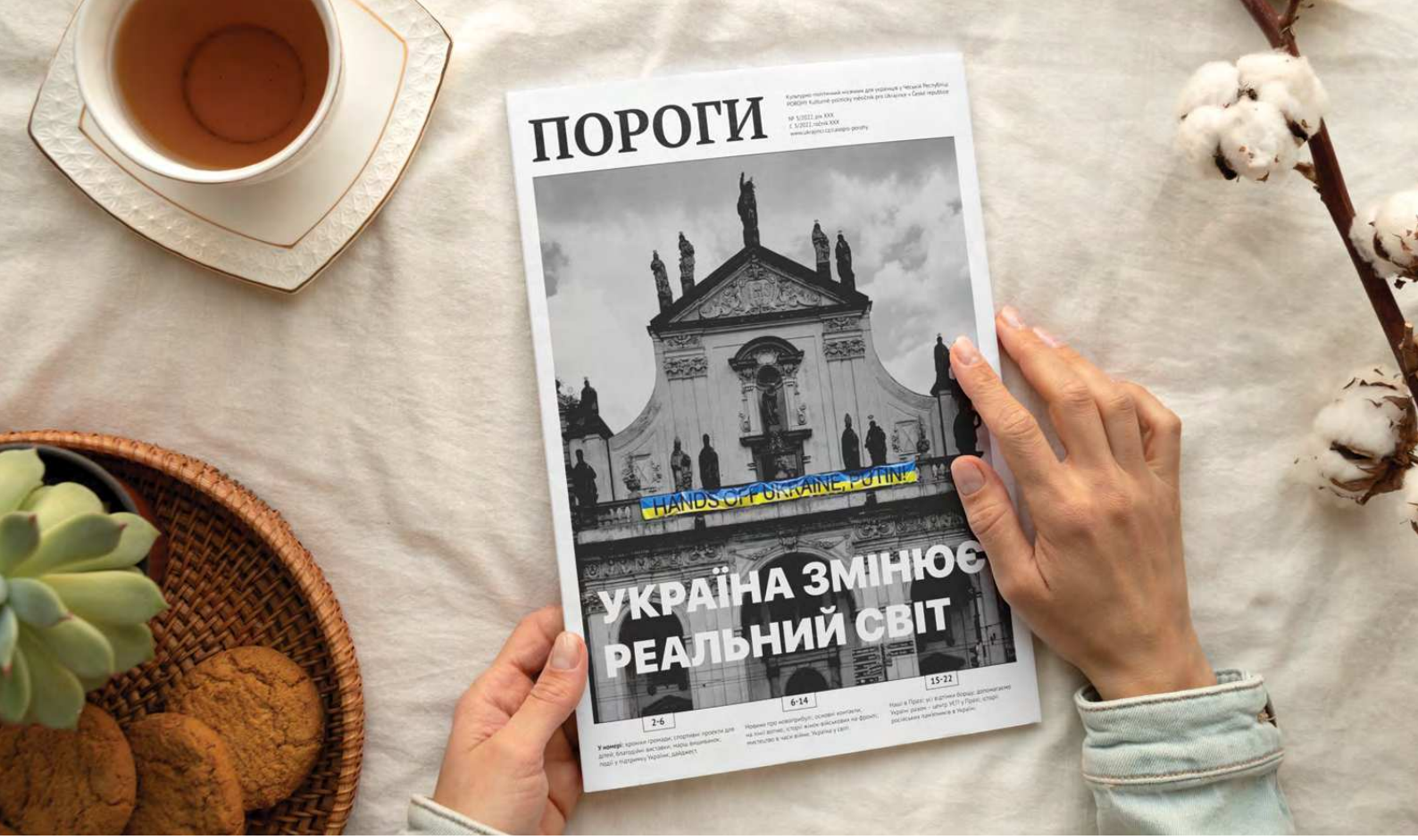
Відлюдькуватий український далекобійник Андрій уже два роки летить на космічному вантажному судні до найближчої чорної діри. Разом із бортовим комп'ютером Максимом, запрограмованим розважати пілота, вони мають скинути в чорну діру контейнери з ядерними відходами. Та раптом планета Земля вибухає, і Андрій залишається єдиною людиною у Всесвіті — доки на зв'язок із ним не виходить лаборантка французької космічної станції Катрін. Андрій і Катрін вирішують летіти назустріч одне одному.

Дата показу: 19.11. о 17:00, Kino Světozor, Прага

Дистриб'ютор фільмів – Kinovarta.
Фільм буде показуватися і після фестивальної прем'єри — слідкуйте за датами показів на соцмережах **Kinovarta**.

INOVARTA

Квитки: linktr.ee/kinovarta
instagram.com/kinovarta
facebook.com/kinovarta

Посилання на часопис

ПЕРЕДПЛАТА МІСЯЧНИКА "ПОРОГИ" ВСЬОГО ЗА 700 CZK / РІК РАЗОМ З ПОШТОВОЮ ПЕРЕСИЛКОЮ

QR Platba

Замовити часопис можна так:
вислати кошти на рахунок: **1925774379/0800**
і повідомити редакцію про оплату та адресу замовника.

Інформація: **editorial@porohy.cz**
або на: **porohy.cz** чи **ukrajinci.cz**

Як отримати подарунковий сертифікат

1. **Замовте сертифікат**
   - Напишіть нам на **editorial@porohy.cz** або
   - в дірект **@porohyjournal** (Instagram /Facebook).

2. **Отримайте сертифікат**
   - Ми надішлемо вам **електронну** або **друковану версію сертифіката** (на вибір).

3. **Активація підписки**
Власник активує його листом на **editorial@porohy.cz** із темою **"Активація сертифіката Пороги"**, зазначивши: ім'я, прізвище адресу доставки журналу

Готово! Журнал приходитиме поштою протягом року.